

Drie voorbeelden van Sociale Coöperaties

Het project 'Sociale Coöperaties: de kracht van verbinden en versterken' wordt door de Sociale Alliantie uitgevoerd in nauwe samenwerking met drie basisinitiatieven: de Lucas Community (Amsterdam), de Vereniging Duurzaam Soesterkwartier (Amersfoort) en de Coöperatie De Vrije Uitloop (Breda). Dit zijn drie praktijkvoorbeelden van sociale coöperaties.

De Lucas Community

De Lucas Community - een community van ondernemende bewoners: BewOndernemers – is ontstaan vanuit de behoefte om als buurtbewoners meer invloed te hebben op de eigen leefomgeving en om de middelen die de wijk instromen zoveel mogelijk ook echt ten goede te laten komen aan de bewoners en ondernemers in de wijk zelf. Maar hoe krijg je dat duurzaam georganiseerd? Dat is de vraag die wijkbewoners en initiatiefnemers van de Lucas Community al jaren bezighoudt. Als bewoners zelf de regie over hun leefomgeving willen hebben gaan ze beslissingen nemen over zaken die alle - ook niet-actief betrokken - wijkbewoners aangaan. Hoe kun je dat goed regelen?

De Lucas Community is jaren geleden een leeg pand in getrokken waar wijkbewoners aan de slag konden als BewOndernemer. BewOndernemers gaan als vrijwilliger aan de slag met een eigen onderneming en combineren 'bewonerschap' met ondernemerschap. Zo zijn onder meer LuCafé en LucasZorgt ontstaan. En zo wil de Lucas Community steeds verder toegroeien naar een organisatie waar bewoners via democratische methoden echte zeggenschap over wijkontwikkelingen kunnen uitoefenen. Oorspronkelijk was het idee om daar een coöperatie voor op te zetten. Maar actief draagvlak onder en zeggenschap van alle wijkbewoners is niet zomaar gewaarborgd in een coöperatieve rechtsvorm: niet alle bewoners worden 'zomaar' lid van de Lucas Community. Daarom is de keuze gemaakt om een aparte vereniging op te richten: 'De rijkdom van de Wildemanbuurt'. Deze vereniging gaat ervan uit dat alle wijkbewoners lid zijn. Dat wil zeggen, als bewoners in het postcodegebied van de wijk zitten hebben ze zeggenschap in de vereniging. Deze aanpak is vastgelegd in het Bijzonder Statuut dat de vereniging aan het ontwikkelen is. Door dit Bijzonder Statuut heeft de vereniging de opdracht in ieder geval twee keer per jaar een bijeenkomst te organiseren waar wijkbewoners hun stem kunnen uitbrengen over activiteiten in en voor hun wijk. Het Bijzonder Statuut als een soort 'Grondwet' voor de eigen wijk. En alle organisaties die met en binnen de Lucas Community werken, zoals LuCafé en LucasZorgt, houden zich aan de principes van het Bijzonder Statuut. Zo kan de Lucas Community heel flexibel met veranderende omstandigheden omgaan. Want volgens de initiatiefnemers veranderen omstandigheden zo vaak en snel dat als ze bij de start één formele rechtsvorm voor alle activiteiten hadden gekozen ze al even zo vaak hun rechtsvorm hadden moeten aanpassen. Door voor verschillende activiteiten verschillende organisaties op te zetten kunnen ze heel flexibel op nieuwe omstandigheden reageren. En het Bijzonder Statuut vormt de paraplu die waarborgt dat al die aparte organisaties wel steeds gericht blijven op hetzelfde gemeenschappelijke doel waar het allemaal ooit om begonnen is: het waarborgen van eigen zeggenschap en invloed van wijkbewoners op ontwikkelingen in hun Wildemanbuurt. Voor meer informatie zie de website van Lucas Community: www.lucascommunity.nl

Vereniging Duurzaam Soesterkwartier

Vereniging Duurzaam Soesterkwartier is enkele jaren geleden ontstaan als initiatief van en voor betrokken wijkbewoners. Sinds die tijd zijn er diverse projecten opgezet zoals 'Zon op School' en de 'Woonwerkplaats'. Begin 2014 is een nieuwe werkgroep ontstaan: 'Samenwerkplaats Soesterkwartier'. Deze werkgroep wil een wijkcoöperatie opzetten voor bewonersgestuurde wijkontwikkeling: bewoners die samen werken aan sociaal economische duurzaamheid van hun wijk door meer uitwisseling van goederen en diensten tussen bewoners onder elkaar. Maar de werkgroep is niet gestart met het formaliseren van hun rechtsvorm. Integendeel. Ze zijn gestart door zich in de Kamer van Koophandel in te schrijven als vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid. Dit is een informele vereniging die je vrij simpel kan opzetten waardoor je toch als groep samen naar buiten kunt treden. Met de informele

vereniging kon de werkgroep een samenwerking opzetten met de gemeente en woningbouwcorporatie en daar twee experimenten mee starten, zonder dit meteen in een definitieve rechtsvorm te gieten: hulp in de huishouding en onderhoud aan sociale woningen. Want met de term coöperatie bedoelt de werkgroep niet zozeer de rechtsvorm maar wil ze aangeven dat samenwerken, coöperatief handelen, centraal staat. De werkgroep wil juist wachten met een definitieve rechtsvorm omdat wijkbewoners de kans moeten krijgen om kennis te maken met het initiatief. En daar is tijd voor nodig. Er bestaat in Nederland geen verenigingsplicht. Dus als je wijkbewoners echte zeggenschap wilt geven moeten alle bewoners zelf de stap zetten om lid te worden van de organisatie. Maar waarom zou je lid worden van een wijkcoöperatie als je niet weet wat dat is of wat het voor je kan betekenen? De wijkcoöperatie is een nieuw fenomeen: het is geen overheid en geen bedrijf maar een organisatie van burgers. Daarom is er veel tijd nodig dit in de wijk te laten landen. Door te starten als informele vereniging kan de organisatie activiteiten ontwikkelen, een bankrekening openen en werk aannemen. Zo zijn er nu twee coördinatoren uit de wijk aangesteld die de activiteiten voor hulp in de huishouding en het klussenbedrijf concreet opzetten. Want om hulp in de huishouding en onderhoudsklussen aan woningen in eigen beheer te kunnen doen moeten de wijkcoöperatie samenwerken met de gemeente, met wijkteams en met woningbouwcorporaties. En ook voor die organisaties is de wijkcoöperatie een nieuw fenomeen. Welke afspraken maak je dan precies met elkaar en wanneer? Ook daar is tijd nodig om elkaar te leren kennen en te leren hoe je het best met elkaar kunt samenwerken. Daarom heeft de werkgroep ook een Bijzonder Statuut opgesteld. De informele vereniging zal immers een keer een formele rechtsvorm worden. Het Bijzonder Statuut werkt nu als paraplu voor alle ontwikkelingen: het Bijzonder Statuut zorgt ervoor dat bij al die ontwikkelingen - van experiment tot duurzame organisatie - steeds het oorspronkelijke doel van bewonersgestuurde wijkontwikkeling centraal blijft staan. Zo kan iedereen naar die paraplu wijzen om dat doel steeds met elkaar voor ogen te houden. Voor meer informatie zie de website van Duurzaam Soesterkwartier www.duurzaamsoesterkwartier.nl en de Werkplaats www.samenwerkplaats.com

De Vrije Uitloop

De coöperatie De Vrije Uitloop is gestart als driejarig experiment om mensen met een bijstandsuitkering de kans te bieden via parttime ondernemerschap (een deel van) hun inkomen zelf te verdienen. Leden van De Vrije Uitloop noemen zichzelf 'scharrelondernemers', een geuzennaam waarmee ze de 'gangbare' reïntegratie-aanpak ter discussie willen stellen, omdat deze onvoldoende spoort met de alledaagse werkelijkheid van mensen. Net als in de andere twee initiatieven blijkt ook voor dit initiatief dat tijd een cruciale rol speelt. Zo ontstonden er in de loop van het experiment discussies over het profiel van de uitkeringsgerechtigden die in aanmerking mochten komen voor scharrelondernemerschap en kwamen er vragen op tafel over de onderlinge relatie tussen enerzijds coöperatie De Vrije Uitloop en anderzijds de gemeente en Atea, het re-integratiebureau die over de instroom van uitkeringsgerechtigden gaat. De Vrije Uitloop is afhankelijk van instroom van uitkeringsgerechtigden, en de gemeente en Atea zijn dus kritische succespartners. Maar De Vrije Uitloop is een nieuw fenomeen: hoe moeten deze kritische partners zich tot De Vrije Uitloop verhouden? Hoe kan dat scharrelondernemerschap echt een kans van slagen hebben? Een belangrijk ankerpunt daarvoor is het Bijzonder Statuut van De Vrije Uitloop, een ankerpunt voor De Vrije Uitloop om vast te kunnen blijven houden aan de eigen motieven en drijfveren die achter hun initiatief schuilgaan. Maar ook een ankerpunt voor de kritische succespartners. Het Bijzonder Statuut maakt immers glashelder wat de achterliggende drijfveren van het initiatief zijn. En als je die kent, kun je samen echt verder komen. Want in de dagelijkse werkelijkheid moeten er altijd compromissen worden gesloten. De Vrije Uitloop is een nieuw fenomeen, en scharrelondernemerschap mogelijk maken vraagt om veel kleine stapjes in plaats van een grote stap. Maar met veel kleine stapjes kun je ook makkelijk van het oorspronkelijke pad afraken. Het Bijzonder Statuut houdt iedereen scherp op het uiteindelijke doel. Zo hebben kleine stapjes in de loop der tijd geleid naar een steeds concretere beschrijving van het profiel scharrelondernemers en afspraken over de werving en instroom van scharrelondernemers. De kritische succespartners zijn steeds meer gelijkwaardige gesprekspartner gewor-

den. Dit heeft er zelfs toe geleid dat de gemeente en Atea sociaal aandeelhouder worden van De Vrije Uitloop waarmee de onderlinge relatie is gegroeid van 'betrokkenen bij een experiment' tot 'duurzaam partnerschap'. De Vrije Uitloop organiseert samen met Cordaid SocialLabs: bijeenkomsten waar alles over ondernemen met een uitkering aan de orde komt. Zie voor meer informatie: www.devrijeuitloop.nl en www.ondernemenmeteenuitkering.nl

Nicole Estejé, projectleider 'Sociale Coöperaties: De kracht van verbinden en versterken'